

ዕላዊ ቋንቋታት

ዕላዊ ቋንቋታት ሃገርና ብዝምልከት፤ ብኸርደአካ ዝኸለልን ዘይኸለልን ምኽንያታት ብዙሕኹም ዝዘረገገን ዘሰሓሕብን ፤ ..... ነቲ ኣቀዲሙ፤ ብውሑዱ ኸኣ ኤርትራዊ ጂኦ ፖለቲካ ምስተነጸረ ብእንካን ሃባን ቀዳሞት ሓርያት / ዓቢይቲ ሃገር ዝተወሰነ ዕላዊ ቋንቋታት (ትግርኛ - ዓረብኛ) ፤ ንዓረብኛ ብምንጻግ ድዩ ንትግርኛ ብምንጻግ ዳግማይ ርእይቶ ክግበር ምጥላብ መሰል ናይ ዝኾነ ዜጋዎቹ።

ግና :-

- እዚ ጉዳይ ናይ ሃባን ተረከቦን ጉዳይ ስለ ዘይኮነ ማንም ዝጸር ሓላፍነት ኣይኮነን። ዝበቅዕዎ ሰባትዮም ክመዘኑን ክድምድምዎን ዘለዎም ። ስለዚ እቲ ህዝቢ ብደረጃ ኣውራጃ - ወረዳ - ቋንቋ ..... ወክልቱ መሪጹ ክድምድም ዘለዎ ጉዳይ ይኸውን ።
- ናይቲ ትመርጽ ወይ ትነጽጎ ቋንቋ ምኽንያት ንግኻ ዝምልከት ስለ ዝኾነ ዓጀፍጀፍ ከምዘየድሊ፤ ብ ሸኽንያ ምምርሳሕ ከም ዘይግባእ ምርዳእ ኣገዳሲ ዩ።
- እዚ ቋንቋዚ ኢየ ዝመርጽ ንዝበለ ሸነኽ ፤ ስለምንታይ እናበልካ መርመራ ክትገብረሉ መሰል ከምዘይብልካ ክትርዳእ ግቡእ ዩ።
- ናይ ዝሕተን (ጨኮንተን) ዝነበራ ሃገራት ቋንቋ ዝመረጸ ሃገራት ውን ከም ዘለዎ ምግንዛብ ኣገዳሲ ክኸውንዮ !
- እቲ ህዝቢ ዝደልዮ ዕላዊ ቋንቋ ካብ 1 ክሳብ 3 ክኸውን ይኸለል።
- ነፍሲ ወከፍ ዞና ናይ ዝሕር ስለ ዕላዊ ቋንቋ ክህልዎ ምግባር ውን ዝኸለል ነገር ዩ።
- ብመጠንቲ ንግኻ ዘለካ ናይ ሓደ ዝተወሰነ ቋንቋ ምጽዳቅ ድልየት ፤ ናይ ካለኣት ድልየት ኣብ ግምት ምእታውን ምኽባርን ኸኣ ተሻሻኺቲ / መሻሻኺቲ ክነቅሕሉ ዘለዎም ቅድመ ተደላዩ ዩ።
- ኣብ ሓደ ሃገር ብዙሕ ቋንቋታት ምህላው መከራ ድዩ ጸጋ ኢሉ ንነፍሱይ ክሓታ እንኮለኹ ፤ ከም ጸጋ ኮይኑ ኣይረኣየንንዮ። እንተተዓድልካዮ ግና ከተማሓድር ክትክእል ኣለካ።
- ኣብ ዓለም ክሳብ 5000 ዝበጸሕ ቋንቋታት ክህሉ እንኮሎ ፤ ካብ ሲሶ ክሳብ ፍርቂ ናይዚ ኣብ ኣፍሪቃዮ ዝርከብ። ስለ ዘይተማሓደረ ኸኣ ኣፍሪቃ ዝተጎድኤትሉ እምበር ዝተጠቀመትሉ ኣይኮነን
- ኣብ 3ይ ዓለም ንቋንቋ ፈረንሳ / እንግሊዘኛ ከም 1ይ ወይ 2ይ ወይ 3ይ ቋንቋ ዝተቀማ ሃገራት ካብ 20 ንላዕሊ ዮን ። ፖርቱጋል ዝተቀማ 3 ሃገራት (ኣንጎላ - ሞዛምብክ - ሸንዘወላ) ኣለዎ ..... ። እዚ ምስ መግዛእቲ ዝምድና ኣለዎ፤..... "ምስ ጸላኢኻ ዘተሓቋቋፍ ቁራ ውን ኣሎ ! "
- ዕላዊ ቋንቋ ኣብ ኣብያተ መንግስቲ ዝሰረሓሉ ቋንቋ ክኸውን እንኮሎ፤ ንትምህርቲ ኸኣ ኣብ ርእሲቲ ዕላዊ ቋንቋ ግድነታዊ ወይ ምርጫዊ እናተባህሉ ዝምደቡ ቋንቋታት ክህልዉ ይኸእሉዮም።
- ብግሊ ወይ ብመንግስቲ ዝምወል ናይ ካልእ ቋንቋታት ምምሃር ዕድል ወይ መሰል ኩሉ ግዜ ክፋት ክኸውን ይግባእ ።

ዝኾነ ኹይኑ “ እዚ ቋንቋእም እዚ ኸኣ ቋንቋና ” ምባል ዝምድናዊ ኣዘራርባዮ ፤ ቋንቋ ዋንነቱ ሰብኣዊ ዋንነት ዩ፤ ዝያዳ ንምብርሁ፤ ኣብ ውሱን ግዜን ቦታን ከምቲ ፈጣሪ ዝደለዩ፤ ትጥራቲ ከም መላለዩ / መፍለጢ ንጣቀመሉ ኣእንተኹና፤ ቋንቋ ክሳብ ክጸንት ዝኸለል፤ እናተንቀሳቀን እናዓበየን እናነኣሰን እናተቀየረን ዝኸይድዮ። ንኣብነት እቲ ንቋንቋ ትግር - ትግርኛ - ኣምሓሪኛ ዝወለደ ክሳብ 13 ክፍለ ዘመን መንግስታዊ ቋንቋ ዝነበረ ግዕዝ ካብ የመን ናብ ምድሪ ሓበሻ ክሰግር እንኮሎ :-

- ካብ የማን ንጸጋም እናተጸሕፈ።
- ካእብ-ሳልስ-ራብዕ-ሓምስ-ሳድስ-ሳብዕ ዘይብሉ ፤ ብግእዝ ጥራሕ ኣቤገደ ..... 22 ፍደል ጥራሕ መጺኡ ኣብ ምድሪ ሓበሻ ዝንቀሳቀስ ፍደላት vowel sounds ዘለዎ ኮይኑ። ዘይ ግዕዛውያን ፍደላት ከኣ ኣጸንቢሩዮ።

ብኻልእ ኣዘራርባ ተቀይሩዮ። ንዝኾነ ቋንቋ መዳሕንቱ ዝተቀበረሉ ሃሰው ክንብል ክዓርበና የብሉን። ሕጂውን ክደግሞ ቋንቋ ሞንነቱ ሰብኣዊ ሞንነትዮ።

- እቶም “ ንሕና ቋንቋ ዝፈጠርናዶ ዝሰኻዕና ! ” እናበሉ ዝጀሃሩን ዝኣምንዎምን ምህላዎም ማሃይምንነት ዝፈጥሮ ጸገምዮ።

ብዝተረፈ ብቋንቋ ክንዛረብ እንኮለና ቁሩብ ኣፋፋነት ዘለና ኮና ንኸንዛረብን፤ ካብቲ ንሰምዖ ዘሎና ሃጠው ቀጠው ንምዕራፍን ዝጠቓም ኮይኑ ዝተራእየኒየ ዝብል ዘለኹ። መርገጺይ ኣይኮንኩን ዝገልጽ ዘለኹ። ልክዕ ኩላትና መመርገጽና ክህልወና ናይ ግድንዮ ፤ ግና ቦቲ ዝብጻሕ ስምምዕ ዝዕወት ወይ ዝልጎም (ዝዕወት ወይ ዝዕብለል) ድልየትን ርእይቶን መርገጽንዮ ክኸውን ። ወሰላም ።

AAHafiz 28/5/2020